

Svar på skriftligt spörsmål SSS 303/2024 rd

Svar på skriftligt spörsmål om barnens adresser, transportförmån och närskoleprincipen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 303/2024 rd undertecknat av riksdagsledamot Lotta Hamari /sd m.fl.:

Hur ämnar regeringen under denna regeringsperiod säkerställa att ett barn som bor växelvis hos sina föräldrar så snabbt som möjligt kan registreras som boende i två hem,

att skoltransport ordnas från barnets båda hem och

att vilken som helst av de båda hemadresserna för det barn som bor växelvis kan utgöra grund för valet av närskola?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Hemkommunen och bostaden för alla personer som är stadigvarande bosatta i Finland bestäms enligt lagen om hemkommun (201/1994). Enligt lagen om hemkommun kan en person ha endast en hemkommun och en bostad där. Således kan barn som bor växelvis hos vardera föräldern officiellt bo endast i en bostad och en hemkommun som bestäms enligt bostaden. En del föräldrar till barn som bor växelvis hos föräldrarna bor i olika kommuner. Om sådana barn hade sin officiella bostad hos båda föräldrarna, skulle de samtidigt ha två olika hemkommuner. Det kan inte betraktas som jämlikt bemötande att endast barn som bor växelvis hos föräldrar som båda bor i samma kommun och som alltså inte har två olika hemkommuner ändå kan ha två officiella bostäder. I utredningen om medlemskap i två kommuner som färdigställdes 2018 (Framtida multilokalitet i Finland, finansministeriets publikation 3/2018, på finska) konstaterades det att möjliggörandet av två hemkommuner och bostäder är förknippat med betydande grundlagsrelaterade och praktiska problem. Därför har det inte ansetts vara möjligt att föreskriva om dubbelt kommunmedlemskap som ett juridiskt förpliktande begrepp och det har inte heller ansetts ändamålsenligt att ändra den juridiska definitionen av kommuninvånare från den nuvarande definitionen. Däremot kan man främja en jämlik ställning för barn som bor växelvis och deras föräldrar genom att utveckla lagstiftningen om förmåner och annan speciallagstiftning.

Enligt 6 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ska undervisningen i kommunen ordnas så att elevernas resor med hänsyn till bebyggelsen, skolornas och andra undervisningsplatsers placering samt kommunikationerna är så trygga och korta för eleverna som

möjligt. Enligt 2 mom. i samma paragraf ska kommunen anvisa läropliktiga en närskola enligt 1 mom. eller en annan lämplig plats, vid vilka utbildningen sker på elevens eget språk, om kommunen är skyldig att ordna undervisning på nämnda språk.

Enligt 32 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning har en elev i grundläggande utbildning som har längre än fem kilometer till skolan, rätt till fri transport. Rätten till fri transport gäller också när vägen med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Ett alternativ till fri transport är ett tillräckligt understöd för transport eller ledsagande. Enligt paragrafens 2 mom. får elevens dagliga skolresa med väntetider inberäknade ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven vid läsårets början har fyllt 13 år, får skolresan vara högst tre timmar.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering främjar regeringen en jämlik ställning för föräldrar till barn med växelvist boende genom att trygga de tjänster som är nödvändiga med tanke på en smidig vardag. Bland annat utreds tillgången till skolskjuts från båda föräldrarnas hem.

I enlighet med regeringsprogrammet lät undervisnings- och kulturministeriet göra en utredning gällande arrangemang med växelvist boende (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: 2024:26). Av utredningen framgår bland annat att det är relativt sällsynt att det ordnas transportförmån till båda hemmen. En utvidgning av transportförmånen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen så att den gäller i situationer med växelvist boende ansågs vara positivt särskilt ur vårdnadshavarnas synvinkel. Ur barnens synvinkel ansågs konsekvenserna av en eventuell utvidgning av transportförmånen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen vara både positiva och negativa. En utvidgning av transportförmånen kan leda till att skoldagarna och skolresorna blir längre om distansföräldern inte bor i närskolans område. Ur utbildningsanordnarnas synvinkel upplevdes en sådan utvidgning av transportförmånen i huvudsak som negativ på grund av ökade kostnader och en större arbetsmängd.

Åsikterna var också splittrade i fråga om huruvida vårdnadshavarna borde ha möjlighet att välja barnets närskola enligt när- eller distansföräldrarnas bostadsort. Vårdnadshavarna ansåg att konsekvenserna var positiva, men utbildningsanordnarna ansåg att konsekvenserna var negativa. Ur kommunernas synvinkel skulle det bli betydligt svårare att förutse och allokeras resurser till skolnätet och undervisningstjänsterna. Samtidigt skulle myndigheternas arbete öka. I utvidgningen av närskoleprincipen identifierades dessutom en risk för att differentieringen i skolorna ökar. Däremot kan valet av närskola underlätta ordnandet av växelvist boende ur föräldrarnas synvinkel och öka jämställdheten mellan när- och distansföräldern.

En utvidgning av kommunernas skyldighet att ordna transportförmån inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på det sätt som föreslås i spörsmålet skulle ha betydande kostnadseffekter. Dessutom kan en utvidgad transportförmån vid växelvist

boende leda till situationer där kommunerna inte har möjlighet att påverka längden på barnens skoldagar eller resor.

En ändring av närskoleprincipen så att vårdnadshavarna har rätt att besluta om barnets närskola på basis av distans- eller närförälderns bostadsort förutsätter på samma sätt som en utvidgning av transportförmånen att kommunernas rättigheter och skyldigheter att ordna undervisning måste omdefinieras.

För att transportförmånen och möjligheten att välja närskola ska kunna förverkligas på det sätt som presenteras i spörsmålet krävs ett mycket omfattande lagstiftningsprojekt. Ändringar behövs både i lagstiftningen om hemkommun och i lagstiftningen om utbildning och finansiering av basservice. En sådan reform skulle också ha betydande konsekvenser för de offentliga finanserna.

Helsingfors 25.9.2024

Undervisningsminister Anders Adlercreutz